Год. II. 12 януарий 1927 година Брой 52

ИЗТОКЪ

СЕДМИЧНИКЪ ЗА ОБЩЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ И КУЛТУРА
РЕДАКТОРИ: ТЕОДОРЪ МИЛЕВЪ, Проф. Д-ръ К. ГЪЛЖБОВЪ, ЧАВДАРЪ МУТАФОВЪ.

АБОНАМЕНТЪ: За година 100 лв.; за 6 мес. 55 лв. За чужбина 150 и 80 лв. За учащитѣ се 80 и 40 лв.
Единъ брой 3 лева
Редакция: Мария Луиза 45 — София
Одобренъ и препоржчанъ за ученици и училищ. библиотеки отъ М-вото на Народното Просвѣщение съ окр. № 32307 отъ 24 дек. 1926 г.

СЪДЪРЖА:

Идея за щастието — проф. Ас. Златаровъ; Поезия на мисъльта — проф. К. Гължбовъ; Разкопана тракийска могила — Д-ръ Ал. Пѣевъ; Театърътъ на 62-та; Легенда за единъ Буда — Морицъ Хайманъ; Зимна вечерь — Г. Караивановъ; Ас. Златаровъ — проф. К. Гължбовъ; Чиампи — Ив. Камбуровъ; Изъ споменитѣ на Пшибишевски; Р. Тагоръ за западната култура; Разни.

Идея за щастието

Вмѣсто разказъ за Коледа

Човѣкъ е роденъ за радостьта. Той ражда блага и щастие, защото има право да иска отъ живота да бжде господарь, а не робъ. И ражда се мжчителния проблемъ за щастието: кжде е то, какъ може да се облада, какъвъ пжть води къмъ него?

Колко много мждрувания сж казани и колко спорове сж водени по тоя всѣсога новъ въпросъ! Голѣми умове стигнаха дори до печалното заключение, че сждба на човѣка е мжката, че той е орисанъ да не изпита никога щастие: щастието е суетенъ блѣнъ, миражъ за жаждата на всѣкога болния ни духъ. Други потърсиха разрешението, като отмѣстиха центра на тежестьта извънъ земята: тамъ — въ обещеното царство отъ Бога, отвъдъ пустинята на земния животъ, се намира жадувания рай.

А носи земята върху своитѣ плещи гъмжилото на човѣшкитѣ раси, милионитѣ човѣшки сжщества, залутани, търсящи царството на Радостьта, благата на Щастието. И страдатъ тия хора. Тия страдания — духовни и физични — раздѣлятъ човѣка отъ човѣка, правятъ живота стълба на жестоки борби, умрази и нечовѣчности.

Кои сж щастливи?

Тия, които сж горе, които обладаватъ материалнитѣ блага, въ чиито ржце е дръзновението и ржководството — господаритѣ на канцелории, фабрики и тържища — сж сжщо нещастни: тѣ не сж свободни, защото въ единъ свѣтъ дето има робия — никой не е свободенъ. Тѣ не могатъ да дадатъ воля на доброто, което може да цъфне въ сърдцата имъ, защото това значи да влезатъ въ борба съ тия, които имъ сж близки и среда. И въ лукавитѣ пресмѣтания, въ хитритѣ домогвания, въ жестоката конкуренция, въ безсърдечното подтисничество на слабитѣ и обезправенитѣ, тѣ живѣятъ измамата че сж щастливи, защото сж господари. Тѣ не сж господари на живота, тѣ не познаватъ щастието. Тѣхнитѣ радости сж отровени, сънищата имъ сж преплетени съ морá, празднициитѣ имъ сж забави безъ свѣтлина въ душата. Тѣ и да искатъ да бждатъ добри и справедливи не могатъ, защото сж подъ властьта на съсловни интереси, които имъ запращватъ пжтя къмъ всѣка волность и човѣчность. Тѣ сж роби, облечени въ блѣсъкъ, които не познаватъ свободата.

Горе, среди свѣта на охолството, нѣма щастие!

То липсва и на ония, които сж въ низинитѣ: онеправданитѣ, ограбенитѣ, измаменитѣ, подтиснатитѣ — тия, които нѣматъ нищо свое, освенъ силата на ржцетѣ и бунта на душата.

Какъ може да бжде щастливъ тоя, който гине въ мракъ, чиято душа е отровена отъ предразсждъкъ и заблуждение, който посрѣщв деньтъ съ притиснато сърдце и за когото кроткатa нощь не е успокоение, а тъмница на зли изпитания!

Човѣкъ носи белезитѣ на своето животинско потекло и затова животътъ му не е още човѣшки. Човѣкъ е на пжть да се очеловѣчи. И тогава той ще бжде господарь на живота: гордъ, свободенъ, радостенъ. Това е фаустовската проблема. За да се овлада живота — трѣбва да му се служи. Въ службата е радостьта. А радостьта е предверието на щастието. Който носи въ себе си вълчото начало: всичко е мое — той е неспособенъ за щастие. Щастието изисква жертва. И най-голѣмитѣ, тия, които съ право се сочатъ за върхове на очеловѣчаването, ни даватъ примѣрътъ на жертвата. Въ добротворството, въ починътъ къмъ дѣло за общо благо, тѣ изживѣватъ върховната радость на щастието. Разпънатиятъ на Голгота е символъ на тая жертва, на тоя пжть къмъ щастие. И затова неговиятъ ликъ е светъ, окржженъ съ ореола на божественото, което у всѣки човѣкъ е дадено, но не всѣки го вижда въ себе си. Защото думитѣ му: „обичайте се едни други!" оставатъ пустъ звукъ за многото.

Когато зацари на земята новъ миропорядъкъ, въ който всѣки ще бжде зачитанъ въ правото му на животъ, обезпеченъ въ добруване, за да нѣма поробващи живота му грижи, когато въ всѣки срещнатъ всѣки ще вижда братъ въ общитѣ усилия за победа надъ стихиитѣ, само тогава блѣнуваното царство на Христа ще бжде осжществено. По пжтя къмъ това осжществяване, въ усилията то да се приближи, тия, които сж дорасли до тоя подвигъ, ще иматъ, ако не пълно щастие, то предчувствие за него. А това е толкова много!

Проф. Ас. Златаровъ

ФРАНКЪ БРАНГВИНЪ — Рождество Христово.

Поезия на мисъльта

Има много да се пише за сегашния ни литературенъ животъ съ неговитѣ безчислени странности, но не по-малко и за разбиранията, които ржководятъ критици и четци въ преценкитѣ имъ. Едно отъ тия разбирания е предразсждъкътъ, че въ поезията нѣма мѣсто за мисъльта — че лириката трѣбва да бжде сложена изцѣло върху чувството, върху настроението. Това е едно погрѣшно схващане, което не държи смѣтка нито за психологията, нито за литературнитѣ факти. То се знае, че поезията е преди всичко въплощение на чувства и настроения, но поради това, че дори и въ силни афектни състояния мисъльта не угасва, чувствата и настроенията, въплотени въ поезията, се явяватъ малко или много, свързани съ известни мисловни съдържания. Едно напълно прочистено отъ мисловни съдържания чувство или настроение е непостижимость. И наистина нѣма поезия, въ която намѣсата на мисъльта да отсжтствува напълно. Даже младежкитѣ стихотворения на Гьоте, които се смѣтатъ за лирика, сложена изцѣло върху чувствата и настроенията, не сж лишени отъ мисъль, а за по-късната му поезия да не говоримъ — тя е пропита отъ най-отвлечени философски идеи. А поезията на Бодлеръ, който съ право се счита и у насъ за единъ отъ голѣмитѣ поети на човѣчеството — не е ли и тя лирика сложена толкозъ върху чувствата и настроенията колкото върху мисъльта? Спомнете си и за стихотворенията на покойния вече Райнеръ Мариа Рилке — особено за неговия „Часословъ" — тѣ сж сжщо пропити отъ рефлексия. Лошото е не, когато въ една поезия има рефлексии, а когато рефлексиитѣ взематъ превѣсъ надъ чувствата и настроенията. Такава е въ по-голѣмата си часть поезията на нѣмския мистикъ Ангелусъ Силезиусъ. Такава е изобщо и всѣка поезия, въ която отправната точка на творческия процесъ е не чувството, настроението, сиречъ преживѣванието, а сухото мислене. Но нека забелѣжимъ веднага, че и въ поезията, имаща като отправна точка мисловното, могатъ да се наброятъ не едно и две ценни художествени постижения. Това е, когато мисловното се явява обагрено отъ емоционалното, какъвто е случая въ много отъ стихотворенията на Сюли Прюдомъ. Защото както чувствата и настроенията не могатъ да останатъ напълно незасѣгнати отъ мисъльта, тъй и мисъльта може да носи отпечатъка на емоционалното (срв. „Съзерцательтъ" и „Философьтъ и поетътъ" въ моята книжка „Животъ, истина, творчество" изд. „Акация", София, 1926 г.) За Ницше, философа, и най-отвлечената мисъль е била източникъ на преживѣвание. Затова Ницше е и поетъ — много, повече, отколкото редица други поети, живѣещи изключително съ емоциитѣ си, непознаващи онова отправяне на творческия актъ отъ мисловното. По тази причина мисленето у Ницше е образно, И най отвлеченото придобива образность, щомъ се превърне въ преживѣлица. Тогава съ мисловното съдържание се свързва емоциалното съдържание, а емоционалното съдържание може да бжде изразено само съ образи. Дори и тъй наречениятъ непосрѣденъ изразъ на чувства и настроения не е лишенъ отъ известна образность, и при едно повнимателно разглеждане може да се види, че благодарение тъкмо на тази образность емоционалното бива отразено.

У насъ често се приказва и пише срещу разсждъчностьта въ поезията — понѣкога съ право, понѣкога безъ право. И въ нашата лирика имаме случаи на неизживѣна мисловность, дадена като суха абстракция, безъ образно въплощение, и срещу такава една поезия трѣбва, разбира се, да се възстава. Тя не е изкуство, а популярна философия въ везана речь. Имаме обаче и стихотворения, въ които мисловното се явява обагрено отъ чувства и настроения, превърнато въ преживѣване, дадено въ образъ — но и срещу тѣхъ сж се обявявала не единъ и двама, вследствие недостатъчность въ широтата на разбиранията.

Напоследъкъ се писа доста за незаинтересованостьта, която се прояви къмъ седемдесеть годишния юбилей на Стоянъ Михайловски. Разбира се, има редица причини за тази незаинтересованость, но не на последно мѣсто трѣбва да поставимъ въпросното отношение на критици и четци къмъ поезията съ мисловенъ обликъ. Ние не сме нарастнали достатъчно въ разбиранията си, за да ценимъ и една поезия, въ която рефлексията играе важна роля — не я ценимъ, дори и тогава, когато мисловното се явява като преживѣлица и бива изразено образно. А у Стоянъ Михаиловски не може да се нарече всичко суха абстракция, — имаме й стихотворения съ емоционаленъ обагренъ мисловенъ животъ. Спомнете си напр. неговото стихотворение „Богъ" — то е пропито отъ рефлексии, но и отъ чувство.

Четѣхъ нѣкога като студентъ стихотворенията на Мережковски и, свикналъ на онази наша поезия, въ която всичко тъне само въ чувства и настроения, най-често доволно сантиметални, не можехъ да се примиря съ тѣхната мисловность. А въ сжщото време ми харесваха. По-късно се повърнахъ отново на тѣхъ и видѣхъ, че сж ми харесвали тъкмо за това, защото иматъ мисловность. Неговата мисловность е преминала презъ сърцето, станала е преживѣвание, добила е образенъ изразъ и заедно съ чувствата и настроенията, дадени независимо отъ нея, осложнява нашето отношение къмъ поезията му. Такова осложнено отношение имаме и къмъ поезията на Емилъ Верхаренъ — и при неговитѣ трупни химни на живота ние имаме приобщаване съ мисли, озарени ту отъ едно ярко чувство, ту отъ

едно дрезгавѣещо настроение — наредъ съ една богата емоционалность, вложена независимо отъ мисловното. Двамата тия поети, колкото и много да се различаватъ единъ и другъ иматъ това общо помежду си, че тѣхното творчество се върти толкозъ около осьта на емоционалното, колкото около осьта на мисловното.

Най-новата българска поезия разкрива една удивителна нищета откъмъ мисловни съдържания. Съ малки изключения младитѣ ни поети пишатъ само за това, което преживѣватъ — и човѣкъ би помислилъ, че сж лишени отъ всѣкакъвъ мисловенъ животъ. А не е тъй. Мнозина отъ тѣхъ сж хора съ мисъль и то съ мисъль минаваща презъ сърцето, но нѣматъ нуждната смелость да тръгнатъ противъ въпросния предразсждъкъ, споредъ който поезията и мисъльта сж две непримирими начала.

Проф. К. Гължбовъ

Разкопана тракийска могила

Селото Бѣлоземъ отстои на около 30 километра източно отъ гр. Пловдивъ край желѣзопжтната линия за Ст.-Загора.

Бѣлоземъ, или както по рано се наричаше Геренъ, привлича погледитѣ на всички пжтници по бургазката желѣзопжтна линия съ многобройнитѣ изкуствени могили, пръстнати въ непосрѣдствената му околность. На около 2 километра южно отъ селото е минавалъ стариятъ римски пжть, отъ който сж запазени доста значителни остатъци. Тамъ, наблизо се намира мѣстностьта „Бахчалжка", въ която населението постоянно намира антични монети, фрагменти отъ статуи и мряморни парчета съ латински и гръцки надписи, кжсове отъ глинени сждове и основи на голѣми сгради, дебелината на които достига до единъ метъръ. Източно отъ селото, на около 4 километра, се намира едно плоско възвишение наричано „Асарлжкъ", което населението счита, че е разрушенъ монастиръ. Това е нѣкаква старинна крепость, изградена върху праисторическа селищна могила. Между него и с. Бѣлоземъ има други 5 помалки изкуствени могили. Споредъ г. Ив. Велковъ, тукъ трѣбва да се дири означената въ старитѣ карти римска станция mutatio Parembole, която Иричекъ поставя къмъ Папазли.

Всичко това още на пръвъ погледъ ни навежда на мисъльта, че на мѣстото на днешното с. Бѣлоземъ преди 2000 години е имало старо тракийско селище и римлянитѣ, като покорили въ 46 година сл. Р. Хр. Тракия, сж съградили близо до това тракийско селище военна станция, за да квартирува тамъ гарнизонъ, който да държи въ подчинение враждебното мѣстно население. Може би тази е една отъ първитѣ военни станции построена отъ римлянитѣ въ току що завоюваната Тракия. За това свидѣтелствува единъ мряморенъ фрагментъ дългъ 60 см. и широкъ 27 см. съ корнизъ отгоре, изровенъ случайно въ „Бахчалжка", презъ лѣтото 1926 г. отъ селянина Тодоръ Димитровъ, на лицевата страна съ латински надписъ, художествено изработенъ, кждето въ първия редъ четемъ:

DIO DIVI CLAV(DIVS)

Отгоре на камъка има дупка за желѣзна скоба. Познава се, че е служилъ за пиедисталъ на статуя, издигната вѣроятно въ честь на побѣдителя императоръ Клавди (41—54 г. сл. р. хр.). Следъ Августа, римскитѣ императори още приживе сж били дивинизирани и въ тѣхна честъ сж изграждали многобройни статуи и храмове, особено въ провинциитѣ. Доколкото ни е извѣстно, *това е първиятъ надписъ намѣренъ въ Тракия отъ времето на Клавдия.*

Пловдивското археологическо дружество, предприе презъ 1925 год. разкопването на една отъ Бѣлоземскитѣ могили до „Бахчалжка", наречена „Горната могила". Направи се сонда отъ върха на могилата, и действително, на 4 м. въ дълбочина се явиха парчета вжглени и остатъци отъ изгорѣла материя, което бѣше явно доказателство, че могилата не е праздна.

На 1, 2 и 3 ноемврий 1926 г. секретаря на дружеството — пишещиятъ тия редове, подпомогнатъ отъ дружественитѣ членове архитекти — Хр. Пѣевъ и Б. Василевъ, и съ усилията на 12 души плащани работници отъ селото, разкопа отъ северъ къмъ югъ една ивица отъ могилата широка 4 метра, и на дълбочина 4 метра отъ върха откри единъ гробъ, кждето погребението е станало, споредъ стария тракийски обичай, съ изгарянето на трупа на самото мѣсто. Вижда се, че първоначално била насипана една платформа 4—5 м. висока, кждето въ срѣдата е била наредена дървена клада за изгарянето на трупа на умрѣлия, и следъ като сж биле извършени надъ него всички церемонии и религиозни обряди, той е билъ изгоренъ, а отгоре му насипана пръсть 4 метра, та се е образувала цѣлата могила, която е 9 метра висока.

Гробътъ има направление отъ западъ къмъ изтокъ, дългъ е 2·5 метра и широкъ е 2 м. Отъ високата температура, коститѣ се оказаха съвсемъ изгорѣли, а металическитѣ предмети напълно окислени. Даже стъклени парчета сж се стопили и така съвсемъ сж се слепили съ вжглища и желѣзни части, че не могатъ да се отдѣлятъ. Отъ всички страни на гроба пръстьта бѣше червена и твърда като кирпичъ.

Това е погребението на нѣкой тракийски военоначалникъ. Тамъ намѣрихме саблята му, съ право острие 72 см. дълго въ ножница 90 см. дълга, горната страна на която е покрита съ сребърна пластинка 40 см. дълга и 6 см. широка, украсена съ много интересни релиефни сребърни геометрически фигури и три розетки. *Такава сабля не е откривана до сега въ никоя тракийска гробница.* Намѣрихме парчета отъ желѣзни копия и отъ по-малки желѣзни мечове, медни сждове съвършенно окислени, които се разпаднаха на малки парченца при изваждането имъ, бронзова дръжка на единъ меденъ сждъ, горната часть на която представлява лъвска глава, а на долната часть е изобразена женска глава, една металическа ламбичка и много желѣзни и медни кржгчета, скоби, копчета и др. малки металически предмети съ неопредѣлено още предназначение. На югозападния жгълъ, кждето се оказаха оржжията и повечето отъ другитѣ намѣрени предмети, открихме три еднакви съвсемъ здрави стомнички (лакремари) отъ печена глина, безъ орнаменти, и една пръстена купа обърната съ устата надоле, която при изваждането се разтроши, но после пакъ бѣ сглобена и залепена.

По цѣлия гробъ бѣха пръснати доста златни лаврови листца и много парчета отъ синьо стъкло. Златнитѣ листа, види се, сж биле поставени върху мъртвеца вмѣсто венецъ, а синьото стъкло ще да е било нѣкоя хубава финикийска стъклена чаша съ изпъкнали орнаменти отвънъ, съ която военоначалникътъ е обичалъ да пие презъ живота си, та близкитѣ му, следъ неговата смърть сж я хвърлили върху гроба му, за да не може никой следъ него да пие отъ нея.

По намѣренитѣ предмети, погребението, а заедно съ това и изграждането на могилката, може да се датира отъ римската епоха, къмъ II—IV столетие сл. хр. Тази по крупна научна работа на пловдивското археологическо дружество ще бжде подробно описана въ Годишника на Пловд. Народна Библиотека и музей за 1926 год.

Д-ръ Ал. Пѣевъ

Театърътъ на 62-та

(Преводъ)

Наименованието, което „се подиграва надъ всѣко описание", не е така глупаво както си го представяхъ. The Gate Theater Salon 28 Floralstreet London, наистина се подиграва съ всѣко описание. Това е лесно запалващъ се таванъ въ заднитѣ улички на голѣмитѣ търговски хали Covent Garden, кждето въ тъмни дворове стоятъ покрити вагони съ зеленчукъ и плодове, кждето фасадитѣ на кжщитѣ сж окичени съ грамадни, ржждясали куки, по които презъ деня се превозватъ пълни кошове, а нощно време привличатъ бездѣлницитѣ къмъ самоубийство. По една мръсна, тѣсна дървена стълбичка се влиза въ единъ коридоръ, кждето даже и слабитѣ хора трудно преминаватъ покрай стѣната. Но тази стѣна съвсемъ не е стѣна, а параванъ, по който висятъ окжсани дрипи. После се минава покрай една масичка, кждето се показватъ членскитѣ карти и отъ тамъ въ салона, чийто разрушени стѣни сж прикрепени съ ивици отъ чувалъ. Надъ салона има таванъ, съ почти разядени и разрушени греди. Въ задната часть се вари кафе. Между два прозореца стои свободно поставена една петролна печка, която не бива да се бута. Шапкитѣ трѣбва да се слагатъ подъ столоветѣ, а дрехитѣ да се държатъ въ ржка, или пъкъ облѣчени. Столоветѣ не сж заковани и могатъ да се мѣстятъ.

Всички посѣтители сж дружествени членове.

Това е една частна постройка и затова нареждания на полицията по благоустройството не се зачитатъ отъ този театъръ. Човѣкъ рискува живота си на своя отговорность; защото пушенето е позволено не само презъ антрактитѣ, но и по средъ действие. Ако само единъ висящъ чуваленъ парцалъ се запали, то нито единъ човѣкъ не ще излѣзе живъ отъ салона.

И този таванъ, какъвто не се среща даже и въ най-фантастичнитѣ парижки бохемски романи, е единственото мѣсто на голѣмиятъ Лондонъ, кждето се представятъ днесъ модернитѣ драми. Азъ видѣхъ тамъ въ отлични преводи и дивна постановка и игра драмата на Георгъ Кайзеръ „Отъ сутриньта до срѣднощь". Презъ този сезонъ играха сжщо така „Хеда Габлеръ", „Майсторъ Солнесъ", „Роза Берндъ" и редица още други бисери отъ свѣтовната литература.

Театъра има 62 мѣста, които всѣка вечерь сж продадени. Управата на Петеръ Годфрей работи съ най-примитивнитѣ средства, обаче постига най-добритѣ резултати, каквито могатъ понастоящемъ да се очакватъ въ Лондонъ. Макаръ сцената да е твърде малка, все пакъ е достатъчна и цѣлата постановка, огрѣна отъ феерична светлина, представя дивна гледка.

Публиката бѣше много по-интересна, отколкото въ който и да билъ другъ лондонски театъръ. Бохемитѣ на Лондонъ, които иначе се срѣщатъ само въ английскитѣ романи, онзи малъкъ кржгъ отъ романтици въ живота, който сжществува даже и въ тази трезвена страна, се бѣше събралъ тукъ и женската часть приличаше до косъмъ на бохемкитѣ отъ Парижъ и Берлинъ. Едно островче отъ безгрижни хора на мигновението посредъ широката рѣка на онѣзи безбройни трезви човѣшки маси, които се борятъ само за утре.

Не е никакъ чудно, че ржкоплесканията въ края на четвъртото действие бѣха най-силни, защото сцената представяше една скромна кжщичка, кждѣто безсмисленитъ делникъ тъй се оживяваше, че тази картина съ право би могла да се сметне за една отъ най-силнитѣ, каквато е изобразила драматическата литература презъ последнитѣ 10 години.

Животътъ на тѣзи забѣгнали тукъ бохеми все трѣбва да прилича на тази прозаична картина.

Робертъ Саудекъ.

Морицъ Хайманъ, известенъ нѣмски писатель, отъ когото въ настоящия брой даваме *„Легендата за единъ Буда"*, почина преди повече отъ година. Той е билъ дългогодишенъ уредникъ въ голѣмото берлинско книгоиздателство S. Fischer. Написалъ е нѣколко драми, между които по известни сж: „Арманъ Карелъ" „Жената на Акиба", „Неприятельтъ и братътъ", и три тома проза. Легендата е една отъ най последнитѣ работи на писателя.

Асѣнь Златаровъ

Литературенъ портретъ

Видѣхъ за първи пжть Асѣнъ Златаровъ въ Пловдивъ, гдето той бѣше новоназначенъ учитель по химия, току що свършилъ университета, а азъ ученикъ съ синя рубашка и дълги коси — както ходѣхе тогава младежитѣ. Това бѣше презъ 1908 г. въ двора на мжжката гимназия, презъ една есенна сутринь съ много сребристи облаци надъ синята начупена линия на Балкана, съ много свѣтлина и много опиянение въ душитѣ. Азъ и единъ мой другарь отидохме рано на училище и следъ като престояхме близо часъ време на желѣзната ограда надъ Марица, унесени въ съзерцание, въ което се преплитаха копнежъ по две сини очи и копнежъ по другъ воленъ животъ, тръгнахме къмъ лавката да пиемъ чай. Нѣмаше още никой въ двора. Дърветата бѣха оронили своя златенъ накитъ, нозетѣ ни шумеха въ него и ние говорихме — че може би не бива да се гази. Тогава отсреща ни се зададе единъ младежъ съ тънки черти, малко пухъ на горнята устна и голѣмъ каскетъ. Той вървѣше съ ржце въ джобоветѣ на пардесюто, вслушанъ въ шума на листата. Никой отъ насъ не бѣше го виждалъ по-рано и, понеже бѣше много младъ, помислихме, че е нѣкой ученикъ. дошелъ сега въ Пловдивската гимназия и, по невнимание на директора, още съ каскетъ, вмѣсто съ фурашка.

Нѣма да забравя никога тази сутринь. Споменътъ за сребриститѣ облаци и синята начупена линия на Балкана, за свѣтлината и опиянението се слива съ спомена за Асѣнь Златаровъ, какъвто го видѣхъ нѣкога. По-късно ние станахме приятели и много спомени ме свързватъ съ него, ала за менъ неговиятъ образъ се очертава винаги възъ епомена за онази есенна сутринь. И сега, като го видя че идва отъ нѣкжде, азъ го виждамъ вслушанъ въ шума на златната шума — и тъй бихъ го нарисувалъ, да бѣхъ художникъ. Има впечатления съвсемъ незначителни, случайни, бѣгли, но тѣ се врѣзватъ дълбоко въ паметьта ни, за да измѣстватъ по-късно всички други — така е и съ това мое първо впечатление отъ Асѣнь Златаровъ. То се запечати, защото отговаря на единъ символенъ случай въ живота на моя приятель, въ който той ми се разкри такъвъ, какъвто е билъ какъвто ще бжде всѣкога. Ето, той прехвърли вече четиредесеть и първата си година, а продължава да бжде вслушанъ въ шума на златната шума, съ душа разтворена за всѣки свещенъ шепотъ. Има нѣщо странно въ живота на моя приятель. И между хора, дори когато е увлеченъ въ най-оживенъ разговоръ, той е вслушанъ въ нѣщо, което ние не чуваме. Винаги азъ съмъ го чувствувалъ вслушанъ — и винаги въ думитѣ му съмъ долавялъ отражение отъ онова, въ което той е вслушанъ. Известно е всѣкиму, който е ималъ случай да чуе нѣкоя отъ беседитѣ на Асѣнь Златаровъ, че той говори хубаво. Ала хубавото въ неговата медоречива речь не сж толкозъ красивитѣ обрати, нито извивнитѣ периоди, колкото тази вслушаность. Тя е физиономичниятъ белегъ на цѣлото му сжщество, взето въ всичкитѣ му прояви. И неговитѣ поетически творби носятъ нейния лъхъ — и тѣ дължатъ хубавото, което иматъ, на нея: не толкозъ на лекия цвѣтистъ езикъ и тънката образна стилизация. Вслушаность имаме найсетне и въ научнитѣ му занимания, за които, макаръ да съмъ чуждъ на естествознанието, ще си позволя да кажа нѣколко думи.

У насъ има случайно сложени, погрѣшни представи за много нѣща и една отъ тѣхъ е за учения. Учения трѣбва да бжде човѣкъ безъ емоционални прояви — така си мислятъ мнозина, едва ли не всички — и затова проявява ли емоционално отношение къмъ своята область, склонни сж да го отрекатъ напълно. А не е така въ културнитѣ страни. Тамъ хората знаятъ, че и работата на учения е творчество и че следователно не може да бжде лишено отъ известенъ емоционаленъ обликъ. Обаче, нека по кажемъ, този емоционаленъ обликъ у Асѣнь Златаровъ е по-силенъ, отколкото бива той обикновено. И като ученъ моятъ приятель е съ душа разтворена за всѣки свещенъ шепотъ. Въ играта на елементитѣ, чиито симпатии и антипатии той изучава отъ дълги години въ своя химически кабинетъ, заобиколенъ отъ колби и реторти, той не открива само факти — подслушва тайни съ тръпнещо сърце. И тукъ е главната причина за успѣха на неговитѣ научни занимания. Неговото емоционално отношение дава тласъкъ на интуицията му. А известно е, че и работата на учения е въ висока степень рожба на интуитивно прозрение — не само ржководено отъ разсждъка анализиране. Голѣмиятъ нѣмски ученъ отъ 18 вѣкъ Албрехтъ фонъ Халеръ, професоръ по Анатомия, Хирургия, Физиология и Ботаника въ Гьотингенския университетъ, далъ силенъ тласъкъ за развитието на

Легенда за единъ Буда

отъ

Морицъ Хайманъ

Бурята на изкушенията бѣ преминала. Напразно бѣ щурмувалъ Мара, неуязвимиятъ съ бойнитѣ колони на своята армия, съ ужаситѣ и обещанията си, и накрай още веднажъ съ своитѣ ужаси и обещания

Неуязвимиятъ седѣше подъ шумата на смокинята съ скръстени нозе; лѣвата му ржка обърната съ вжтрешностьта нагоре, лежеше върху гърдитѣ му, а дѣсната, съ гърба нагоре, върху колѣното.

Той седѣше величествено изправенъ и не позволяваше на никой отъ членоветѣ или мускулитѣ си нито напрежение, нито отпуснатость. Клепкитѣ му бѣха спуснати, очитѣ му бѣха взели сбогомъ отъ смраченитѣ изгледи, отъ линиитѣ на играещитѣ планини, отъ езерата, равнинитѣ и селата. Той не виждаше вече всичко това, ала току що го бѣ видѣлъ, преди да си спусне клепкитѣ, и го знаеше съ по-друго знание отъ всѣки другъ човѣкъ преди него, и отъ себе си, какъвто бѣ. А сега го знаеше, и знаеше сжщо, че звездитѣ на небето се поздравляватъ помежду си съ своитѣ радости надъ стъменитѣ земни равнини.

И започнаха тритѣ пресвяти нощни бдения на побѣдоносния мжжъ.

Първото нощно бдение: следъ него той знаеше, че е дишалъ живота на това битие нѣколкократно, като червей, като глупакъ, като лудъ, като пѣвецъ, като разбойникъ, като сѣячъ, като меланхоликъ, като бѣглецъ, като тревата, която последователно бива покосена, но все отново пораства, все сжщата трева. И като се внедри по-дълбоко и по-дълбоко въ всички тѣзи сжществувания, той престана да ги вижда, и не бѣ му ясно, като нѣкаква верига отъ пръстени ли ги бѣ изстрадалъ, или въ едно едничко сжществувание между рождество и смърть, или въ единъ едничъкъ мигъ само. Като узна това, той знаеше сжщевременно, че рухна веригата отъ пръстени и че ще се избави отъ колелото на прераждания.

Второто нощно бдение: и той обърна бавно и леко дѣсната си ржка върху колѣното съ вжтрешностьта нагоре. Той почувствува, какъ кржжеха въ отворената му ржка звезднитѣ небеса около своитѣ оси, и че тази ржка, ако я затвори, ще смаже небесата, и се притаи. И докато чувствуваше, какъ се вписватъ пжтищата на звездитѣ въ ржката му, ясно, сѣкашъ прорѣзани съ диамантъ и все пакъ тъй нежно като съ младо паче перо, той съвладѣ божественото око; а това е окото, предъ което нищо не е голѣмо и нищо не е малко.

Третото нощно бдение: дѣсната му ржка докосна съ показалеца отрещния показалецъ на лѣвата ржка, който се стремѣше къмъ него. И това, което сега стана въ него и бѣ, може да се изрази само съ такива думи и явления на чувствата, които при всички други хора, а сжщо и при него, какъвто бѣше преди, изразяватъ противното на това, което се раждаше сега въ душата му и бѣ. Защото той опозна дванадесетьтѣ подпори на колелото, което вѣчно се върти: незнанието, безспокойствието, Аза, формата, сѣтивото, екстаза, чувството, жаждата, страстьта, развитието, прераждането, неудовлетворимата мжка на битието. И като ги опозна, най-напредъ всѣка за себе си, сетне, какъ влачи следъ себе си следващата по ненаситния друмъ: отначало напредъ, сетне назадъ и пакъ напредъ; първомъ съ ударъ и блъскане отъ едното къмъ другото, после въ спокойно течение, — стана тъкмо това въ него, което у другитѣ хора или у него, какъвто бѣ преди, би могло да се нарече бунтъ или възторгъ или весело безспокойствие; ала то не бѣ нито бунтъ, нито възторгъ, нито безспокойствие: — то бѣ просвѣтлението. Той не говорѣше на себе си, а цѣлиятъ свѣтъ му говорѣше: освободений, спасений; и той вдигна дѣсната си ржка съ жестъ, който не поканваше никого, нито отблъсваше нѣкого.

Въ този мигъ нѣщо го дръпна за дрехата надъ колѣното. Той бавно дигна клепкитѣ си, и видѣ, че свѣтлината на новия день леко се бѣ разлѣла надъ гжстия сѣнчестъ покривъ. Една маймуна го дърпаше леко, нежно и повторно, както правятъ често тѣзи кжсопаметни животни и му каза, като примигваше, следнитѣ думи: „О ти добрий човѣче, ти милостивий и святий човѣче, отново ли просѣдявашъ своята нощь подъ смокинята? Тъкмо така съмъ те виждала да седишъ преди време, точно тъй издигаше и тогава ржката си.“

Измамното було на истината се разкжса предъ седящия човѣкъ, и стана день. „О ржка,“ обърна се той къмъ своята ржка, „какъ се случи тъй силна, за да прогонишъ бойнитѣ слонове на Мара и тъй слаба, че да отстжпишъ предъ нищожния полъхъ на единъ прилѣпъ!“ и ржката му падна надолу. И като поиска да седне отново, както при настжпването на преминалата велика тъмнина, неговитѣ членове и мускули му се повинуваха съ недоволство; затова той послушно стана и стжпи нѣколко пжти на земята, като промѣняше лѣвия и дѣсния си кракъ. Сразенъ и посраменъ ли бѣ, разяренъ и натжженъ ли — зарадъ неовладѣната побѣда? Не. Нито изтича, нито се спусна, нито се спъна по склона на планината надолу; ала той знаеше, че върхътъ стоеше високо надъ него. „Щомъ съмъ държалъ нѣкога тѣзи нощни бдения и значи отново съмъ се завърналъ въ това тѣло, — какво съмъ пропусналъ тогава? Какво съмъ пропусналъ? Значи и сега ще се преродя отново, и въ тѣзи три части на нощьта не съмъ постигналъ съвършенството, и не съмъ станалъ Буда, както почувствувахъ, че ставамъ?“

Той видѣ до нозетѣ си да блѣсти, осветенъ отъ единъ слънчевъ лжчъ, просешкия му сждъ и го вдигна, защото бѣ гладенъ. За втори пжть послушенъ на тѣлото си, той се запжти къмъ едно отъ далечнитѣ села и прие, безъ да говори, безъ молба и безъ благодарность, храна отъ бѣдни жени, бѣлъ оризъ за единъ день. Отдавна бѣ узналъ той, че да се изтезава съ гладъ, жажда, бой и други мжчения не помага на човѣка по пжтя на спасението му, а го отклонява и прави глупавъ и слѣпъ. И той бѣ готовъ да яде; защото въ последнитѣ дни бѣ ялъ само нѣколко зърна, ала не за да гладува; той не бѣ гладувалъ. Сега обаче, бѣ гладенъ и затова искаше да яде. Но по пжтя отъ селото за планинската гора той настигна единъ старъ просѣкъ, едва влачещъ се напредъ. Той го съзрѣ и почувствува върху собственото си тѣло цѣлото бедствие на стария, неговата слабость, болесть и глада му.

Съ душата си, съ своето тѣло, съ потърсването на своето тѣло, той съзна: „Ти си азъ; азъ съмъ ти; какъ е възможно единъ човѣкъ да бжде безмилостенъ спрѣмо другъ човѣкъ?“

И той заговори съ стария и му подаде сжда съ ориза. Ала въ кжсия промежутъкъ отъ време, презъ който неговата лъвска, героична ржка му подаде сжда, една мисъль раздра всичкото му познание като свѣткавица: „Ти *азъ* ли си, и азъ *ти* ли съмъ? Кому давамъ, като давамъ на тебе? — На мене. — Ами ако азъ, когато бѣхъ за последенъ пжть роденъ тукъ, като светецъ на три нощни бдения, ако азъ тогава съмъ билъ светецъ, който дарява милость на самия себе си? О Слово на вси Слова, първична думо, *тать-тѣвамъ-азн*, цѣлото битие съмъ азъ, всичко живущо е азъ, — отъ тебе ли научихъ състраданието? Ти ли ме прелъсти къмъ милость? Тогава азъ още не съмъ те изпълнилъ, нито съмъ изпълнилъ милостьта. Нѣма мость между тебе, велико Слово, и състраданието; азъ, обаче, преминахъ този мостъ — къмъ измамата. Тъй азъ трѣбва да дойда при тебъ следъ дълго пжтешествие, и нито отъ състраданието къмъ тебе, нито отъ тебъ къмъ състраданието. И трѣбва преди това да науча състраданието, ала не отъ тебъ и тебе-не отъ него. Ти просѣко, твоитѣ страни сж блѣдни и отпаднали, косата ти е мръсна, твоитѣ клѣпки и вежди сж окапали, да, ти си грозенъ, ти си гладенъ, ти си жаденъ, на тебъ давамъ азъ своя оризъ. Искашъ ли да пжтувашъ съ менъ и да ми разкажешъ своя животъ, тогава ела! Не искашъ? Ти желаешъ да бждешъ самъ съ своята храна и никакъвъ погледъ да не пада върху твоето

ЗИМНА ВЕЧЕРЬ

Свѣтътъ е сякашъ станъ, на който луннитѣ лжчи
тъкаятъ плащеницата на зимна вечерь.
Едно око — запрѣло въ пжть далеченъ
и нивга не продумвало — надъ менъ мълчи.

Надъ планини, пороища и голи лесове
не ще ли се откърти отъ небето никога
огроменъ чукъ, за да разбие пакъ веригитѣ
на обковалитѣ земята ледове?

И да разбуди пакъ върбитѣ край брѣга,
да спре свирепия настръхналъ вятъръ,
предъ който бѣгатъ вълцитѣ въ полята,
оставили му плячка — кърви по снѣга.

Да пусне вече слънцето на свобода
и леднитѣ висулки да свлече отъ кжщитѣ,
виелицитѣ да прогони отъ огнищата
и щита слънчевъ да изтрие отъ ръжда.

Но по стъклата зъзне скрежната гора,
отвждъ която само свирятъ жицитѣ
безспиръ, — а върху тѣхъ накацали дрѣмливи птицитѣ
съсъ черни и помръзнали отъ студъ пера.

И всуе на прозореца момиченцето бди
и дигнало се върху одъра на пръсти
се мжчи да съгрѣй, да разтопи съ дъхътъ си
поне една отъ многолжчнитѣ звезди.

А по прозореца стои неразтопенъ ледътъ,
задъ който дебне жертвитѣ си грижата
и дето — сякашъ въ лесъ безкраенъ — неподвижно
безлистни, призрачни дървета се редятъ.

Георги Караивановъ

естественитѣ науки и авторъ на 12,000 рецензии върху трудове изъ областьта на Философията, Математиката, Физиката, Географията, Историята, Литературата и др., е билъ натура съ силна емоционалность, намерила изразъ въ стихотворенията му „Алпитѣ“, и ученъ съ силна интуиция. Азъ не искамъ да сравнявамъ Асѣнь Златаровъ съ Албрехтъ Фонъ Халеръ, гениятъ на немската наука презъ 18 вѣкъ, но не мога да не си си спомня за него, когато говоря за човѣкъ, чиято интуиция бива подтиквана отъ емоционалното му отношение къмъ обектитѣ на изследването. Безъ това емоционално отношение, обуславящо проявитѣ на интуицията му, Асѣнь Златаровъ не би билъ това, което е сега, макаръ да не е лишенъ отъ аналитиченъ умъ — една способность която има всѣки ученъ.

Но емоционалното отношение дава тласъкъ и на друга една способность, безъ която истинскиятъ ученъ е немислимъ. Това е способностьта за синтетично мислене, Емоционалната натура дири тайни въ обектитѣ на изследването, а тайнитѣ могатъ да бждатъ подслушани само като се направятъ общитѣ изводи, като се премине отъ анализъ къмъ синтезъ. Ето защо подробноститѣ не сж крайна цель въ научнитѣ занимания на Асѣнь Златаровъ, а само средство за по широки обобщения. А тъй като това е невъзможно безъ помощьта на знания отъ други области, моятъ приятель броди по пжтища и пжтеки и на други науки — не е само химикъ. Една рѣдка всестраность на знанията, смислено сцеплени, е, която очудва у този човѣкъ съ силна паметь и склоность къмъ кохерентно гледане на нѣщата. Философското тълкуване на положителното знание е за него крайна цель и затова той е запознатъ съ много системи отъ миналото и настоящето. Като малцина българи той е водилъ упорита борба за изработване на мирогледъ — като никой другъ българинъ въ днешно време — той слага борбата си за мирогледъ върху широката основа на положителното знание. Азъ поне не познавамъ измежду хората на днешната философска мисъль въ България човѣкъ съ по-голѣми познания изъ областьта на положителнитѣ науки. Само за първия представитель на българската философска мисъль, светлия Петъръ Беронъ (1800 — 1871). си спомнямъ като говоря за Асѣнь Златаровъ. Този даровитъ българинъ, чието културно-историческо значение ние все още не сме оценили достатъчно, свършва медецина, изучава презъ цѣлъ животъ положителнитѣ науки, като написва на френски езикъ 13 съчинения, всѣко отъ 300 до 500 страници и една „Славянска философия“ на немски езикъ отъ 1855 г. Асѣнь Златаровъ не може да бжде мѣренъ по значение съ Петъръ Беронъ — обаче като ученъ той има много общо съ него.

Но като гледамъ тъй моя приятель, вслушанъ въ шума на златната шума, спомнямъ си винаги старата мждрость, че сждбата на всѣки човѣкъ е включена въ неговото сърце. Неговата вслушаность като ученъ буди недоумение у мнозина и създава едно особено отношение къмъ научното му дѣло. „Найдобриятъ ученъ между поетитѣ“ шъпнатъ нѣкои, а това разбира се боли — и въ часове на приятелски изповѣди Асѣнь Златаровъ е разкривалъ предъ мене колко много огорчения е изпитвалъ до сега. Неговата вмисленость като поетъ буди сжщо недоумѣние отъ своя страна и създава особено отношение и къмъ поетичнитѣ му творби. „Найдобриятъ поетъ между ученитѣ“, шъпнатъ други, а това сжщо боли — и въ часове на приятелски изповѣди Асѣнь Златаровъ ми е разкривалъ и огорченията си като поетъ. Нѣкога огорчихъ и азъ своя приятель, за което не мога да не съжелявамъ. За „Пѣсень за нея“ азъ писахъ: „Асѣнь Златаровъ не е поетъ по призвание, но върши едно полезно дѣло съ своитѣ научно-популярни статии и за това използвамъ случая да кажа нѣколко думи за него. Той не е роденъ за химическата лаборатория. Интереситѣ му по тази причина сж повече литературно-художествени. Обаче анализътъ на неговитѣ случайни критически бележки е твърде слабъ и често пжти удавенъ въ излишнитѣ прояви на една широка начетеность. На критиката му не може да бжде отреченъ само тънъкъ вкусъ. Напоследъкъ той е подновилъ едно отъ старитѣ си любителски занимания — поезията. Въ сборникъ „Жътва“ сж цомѣстени два откжслека, отъ които единъ изъ поемата „Пѣсень за нея“. Езикътъ на тази нова работа е лекъ и цвѣтистъ, въ първитѣ десетина страници има и тънка образна стилизация, обаче чувството се губи въ баластъ отъ рефлексии, композицията е отекчително проста, и най-важното: всичкитѣ родилни мжки сж за старата като камънитѣ мисъль, че любовьта била всичко. Цѣлото е една хубава коприпена възглавничка съ изящна бродерия — все работа на нѣжна любителска ржка, — но и повече нищо“. Що се отнася до литературно-художественитѣ му статии поддържамъ тия свои преценки и сега, и то не само въ положител-

Изъ споменитѣ на Пшибишевски

Въ I-вия брой на своето издание на чужди езици, La pologne litteraire казва следното за споменитѣ на Пшибишевски: „Пшибишевски, най-голѣмия еротиченъ писатель въ полската литература преди Жеромски, не говори за любовнитѣ си преживѣлици, но се спира върху младежкитѣ си приятелски връзки въ хубави страници. Между другото, той описва срещитѣ си съ скандинавски писатели: Ибсенъ, Стриндбергъ, Ола Хансонъ въ характеристични силуети. Хансонъ му билъ най-симпатиченъ. Ето мнението му за Ибсенъ: „Типъ на чистъ норвежки селянинъ: гениаленъ, хитъръ, алченъ, скъперникъ, потайникъ, съ една капчица благородна датска кръвь въ венитѣ — малко изродена вече — съ повърхностна инстинктивность, но дълбоко смѣткаджийство на нѣмски търговецъ отъ Бергенъ" Споредъ Пшибишевски, Стриндбергъ е мегаломанъ, страда отъ манията на преследванъ, женомразецъ, неспособенъ да разбере нзй-простата и примитивна мистична формула.

Отъ нѣмскитѣ писатели, Пшибишевски туря Хауптманъ много ниско и предпочита Демелъ.

Следъ завръщането си отъ Германия въ Полша, Пшибишевски прокламира теорията на „Голата душа", свободна, безъ ограничения, безъ спжнки, далечъ отъ игото на петьтѣ чувства и на разума — прости и глупави прѣчки! Цельта на изкуството е да се върне къмъ първоизточника, къмъ хипотетичното състояние на вселената, преди разпръсването на единството на хиляди явления.

У Пшибишевски, тази теория, е свързана съ дълбоката му вѣра въ окултното и сатанизма, които той изучвалъ дълги години. Споредъ него, цельта на любовьта е да премахне различието между половетѣ. Той изложилъ тази теория въ поемата си „Андрогина", обаче още съ появяването на „Голата душа" почнали нападки противъ творенията и личностьта му, обвинявали го въ разврать и порнография.

Днесъ Пшибишевски пояснява и коментира духа на съчиненията си, защищава ги и доказва чистотата на идеитѣ си.

Макаръ да се счита за пионеръ въ полската литература, Пшибишевски не се надценява; той намира, че не е можалъ да изпълни мисията, която му е била възложена отъ сждбата. Той казва: „Азъ бѣхъ само минувачъ на тази земя" (намекъ за 'името си: пшибишъ значи на полски новодошелъ, минувачъ).

Пшибишевски вѣрва обаче въ прераждането и се провиква: „Дано изчезна, дано угасна по-бърже, за да се върна по-крѣпъкъ, по-силенъ. . . И наистина азъ ще се върна, азъ ще се върна!" и после, „Господъ се е подигралъ съ менъ, щомъ като е посадилъ семе отъ тропическа палма въ една малка саксийка."

Чиампи

Французкото практическо музикално изкуство е много малко познато у насъ, защото французки артисти не посещаватъ нашата малка страна. Преди две години за първъ пжть Марсель Чиампи, единъ отъ най-голѣмитѣ клавирни майстори на съвремена Франция посети на пжть за Цариградъ случайно нашата столица съ единъ концертъ и ни очарова съ своята високо поетична игра. Следъ това Корто ни приобщи съ едно вдъхновено изкуство. — Сега Чиампи иде за втори пжть да ни покаже върховетѣ на най-изтънченото французке клавирно майсторство. Чиампи е артистъ съ най-широкъ обсегъ на артистическия даръ: нему се отдаватъ всички майстори, като се започне отъ предкласическо време и се стигне до най-последнята съвременность — отъ Скарлате и Баха до Дебюси и Равеля.

Но ненадминатъ е Чиампи въ изкуството си да разкрива широкия бленуванъ и мечтателенъ миръ на романтицитѣ — Шопенъ и Шумена и да вещае мистичнитѣ тайни на Цезаръ Франка. Съ дветѣ творби на последния — „Прелюдия Хоралъ и Фуга" и „Прелюдия Ария и Финалъ" — които ще прозвучатъ на предстоящитѣ концерти, Чиампи хвърля мостъ отъ Цезаръ Франка къмъ монументалния Бахъ съ неговата хладна мистика, купнежъ по последнитѣ нѣща и смъртьта. Тъй Чиампи отъ Баха презъ Бетховена, Шопена и Шумана, Листа и Цезаръ Франка се домогва до религиозния патосъ и мистика презъ мрачната драматика до най задушевната лирика.

Една рѣдка, наистина, многостранность на музикално поетичния даръ! Това голѣмо преимущество на Чиампи се дължи на природната привилегия, че у него продуцирующия и репродуцирующия духъ живѣятъ въ едно щастливо двуединство.

Всичко у него, при пълна художествена мѣрка, лишено отъ външна стихийность и бравура е постигнато чрезъ вжтрешно вживѣване и прочувственость.

Ив. Камбуровъ

ядене? Тогава вземи, азъ ти го давамъ на тебе, на тебе, на тебе; защото ти не си азъ; и азъ не съмъ ти. Защото иначе не би имало нито даващи нито вземащи."

И той напустна тази мѣстность.

Преводъ: Кирилъ Карабашевъ

Графъ Херманъ Кайзерлингъ — Известниятъ съвр. философъ е издалъ нова книга: *„Хора — символи"*, въ която разглежда Щопенхауеръ, Шпенглеръ, Кантъ и Исусъ.

РАЗНИ

Умрѣлъ е единъ отъ най-голѣмитѣ съвремени нѣмски поети Райнеръ Мария Рилке, известенъ главно съ своитѣ стихотворения. Рилке има много общо съ духа на славянската поезия и не напраздно той бива наричанъ славянски нѣмецъ.

Р. Тагоръ за западната култура: „Азъ вѣрвамъ въ истинския съюзъ между Изтокъ и Западъ. Усилието да ни раздѣлятъ отъ Запада е опитъ на духовно самоубийство. Съвременностьта принадлежи на Запада. Това е било възможно само за това, че на Запада сж били дадени нѣколко велики човѣшки предназначения. Ние хората на Изтока трѣбва да се поучимъ отъ него. Да се говори, че не трѣбва да поддържаме сношения съ западната култура, значи — да се приеме най-лошия видъ на провииициализъмъ, който произлиза отъ духовно израждане. Задачата на съвременностьта е всемирность. Нито единъ народъ не може да направи крачка, откжснатъ отъ другитѣ."

Изъ: Роменъ Роланъ-Махатама Ганди, стр. 56. София. Изд. „Ясна поляна".

Напоследъкъ е билъ продаденъ въ Ню Йоркъ единъ екземпляръ отъ първото издание на Шекспировитѣ сонети, датиращо отъ 1640 г. за 2.700 долари и другъ отъ второто издание „Венецианския търговецъ" (1600 г.) за 2.300 долари.

Професоръ Монро, който бѣше нѣколко дни въ София, държа сказка за новата американска литература. Въ началото на своята беседа той изказа впечатленията си, за нѣкои наши писатели. Особно високо оцѣни Пенчо Славейковъ, чието поетическо дѣло, споредъ него, надхвърля границитѣ на българската литература. У Петко Тодоровъ намира, че притежава качества на истински художникъ: съвестно отнасяне къмъ дѣлото си и схващане на поетичното като свещенодействие. Голѣмо сходство вижда между хумора на Маркъ Твена и на Алеко Константиновъ. Професоръ Монро засѣгна главно групата около Д-ръ Кръстевъ, за която има високо мнение.

Коя книга ви е направила най-силно впечатление на младини? — На тази анкета, уредена отъ едно голѣмо западноевропейско списание, сж отговорили доста съвременни бележитости:

Аста Нилзенъ: приказкитѣ на Андерсенъ.

Хайнрихъ Манъ: Донъ Кихотъ.

Максъ Бродъ: книгитѣ на Жюлъ Вернъ.

Чарли Чаплинъ: Давидъ Коперфилдъ отъ Дикенсъ.

Стефонъ Цвайгъ: Една книга на която не помня автора й: „Завладяването на Мексико".

Алфредъ Волфенщайнъ: Хиляда и една нощь.

Дугласъ Фейрбанксъ: Островътъ на съкровищата отъ Стифензонъ.

Нови книги отъ нѣмски автори. — Последнитѣ книги на *Томасъ Манъ* сж: новелата му: *„Безредие и ранни тревоги"* и дневника: *Равносмѣтка отъ Парижъ*, въ който описва своитѣ впечатленията отъ срещитѣ си съ французки литератори. Но най-силно впечатление — разправя той — му билъ направилъ единъ английски журналистъ. — *Артуръ Шницлеръ* е издалъ една нова работа: *Сънна Новела*, въ която се вижда, че никой сънь не е само сънь и никоя действителность — само дойствителность. — Стихотворенията на *Оскаръ Лерке: Най-дългия день"* го поставятъ на едно отъ първитѣ мѣста въ предъ съвр. нѣмски лирици. — *Артуръ Холичеръ* описва пжтешествието си изъ Азия презъ 1925/26, въ току-що излѣзлата книга; *„Взбунена Азия"*. Тя е придружена съ множество фотографии.

Рихардъ Демелъ — Напоследъкъ сж излѣзли *изповѣдитѣ* на голѣмия нѣмски лирикъ Демелъ, които тли е писалъ на 32 год. и които той били предназначени за печатъ отъ самия авторъ следъ смъртьта му.

Единъ китайски романъ. — Въ голѣмото нѣмско издателство „Insel" е излѣзълъ единъ китайски романъ: „Eisherz und Ebeljaspis", написанъ презъ XVII в. когато е царувала династията на Мингъ. Споредъ меродавни източници тя е била една отъ най-много четенитѣ книги на свѣта. Преводътъ е направенъ отъ оригинала отъ проф. Фрицъ Кунъ.

Споменитѣ на Франкъ Харпсъ. — Известниятъ приятель и биографъ на Оскаръ Уайлдъ, който го е познавалъ отблизо и презъ последнитѣ дни на неговия животъ въ Парижъ, е издалъ споменитѣ си. При излизането имъ отъ печатъ тѣ дигнали голѣмъ шумъ средъ обществото.

ПОЛУЧЕНИ КНИГИ:

Цвѣтко Петковъ — Квартетъ, повесть. Изд. Т. Ф. Чипевъ, София, 1927 цена 26 лева.

Ст. Чилингировъ — Хлѣбъ нашъ насущний, романъ. Изд. „Факелъ", 1926, цена 60 лева.

Василъ Ставревъ — Рабиндранатъ Тагоръ. Животъ и творчество. № 5 отъ четиво „Великани на човѣчеството" Изд. „Акация", 1927, цена 20 лева.

Рабиндранатъ Тагоръ — Жертвата, драма. Преводъ: Сафо, Айтосъ, 1924, цена 10 лева.

сп. **Детска радость**, г. 12, кн. 3 и 4. Изд. „Хемусъ", София.

сп. **Зовъ**, г. I, кн. 1—2, София

Отговорни редактори: за литер. отдѣлъ *Д-ръ Гължбовъ*, за художествения *Ч. Мутафовъ*, за обществения *Т. Милевъ*.

нитѣ имъ, но и въ отрицателнитѣ имъ страни. Сжщото важи и за казаното върху поетичнитѣ му творби: поддържамъ и сега даденитѣ преценки, безъ да ме тревожи обстоятелството, че „Пѣсень за нея" и „Цвѣтя за него" намѣриха широко разпространение. Но не мога да си простя онова освѣтление, въ което се явява въ цитиранитѣ ми редове научната дейность на Асѣнь Златаровъ, като дейность на човѣкъ, роденъ не за химическата лаборатория — нито освѣтлението на поетичната му дейность като любителско занимание безъ което — това бѣше интимната ми мисъль — литературата ни не би изгубила много. И едното, и другото освѣтление дадохъ, защото бѣхъ тъй убеденъ, но сега виждамъ, че и дветѣ тѣзи освѣтления сж погрѣшни, защото не изхождатъ изъ едно цѣлостно разбиране на личностьта на Асѣнь Златаровъ. Не разбирахъ тогава, че моятъ приятель е тъкмо затова роденятъ ученъ, защото научнитѣ му занимания иматъ емоционаленъ обликъ, не разбирахъ освенъ това, че въ литература бедна като нашата и работи като споменатитѣ две творби на Асѣнь Златаровъ не сж безъ значение. Тѣ сж явление аналогично на онова, което представятъ „Алпитѣ" на Албрехтъ фонъ Халеръ въ немската — рожби на ученъ съ известни поетични заложби. Богатството на една литература не се мѣри само по най-голѣмитѣ й постижения отъ страна на гениалнитѣ поети, но и по разнообразието на проявитѣ, а „Пѣсень за нея" и „Цвѣтя за него" сж тъкмо едни отъ ония поетични произведения, които внасятъ разнообразие, и характерното въ тѣхъ е съчетанието на изтъкнатата вече вслушаность на поета съ оглжбената вмисленость на учения. Наистина, вмисленостьта взима превесъ надъ вслушаностьта, но що да се прави: Асѣнь Златаровъ е преди всичко ученъ и рефлективната подкладка е неизбѣжна.

При единъ по-подробенъ анализъ на „Пѣсень за нея" и „Цвѣтя за него" би могло да се види какъ тия две страни: вслушаностьта на поета и вмисленостьта на учения воюватъ съ неравенъ успѣхъ помежду си. Това е борбата, която моятъ приятель води и въ живота си: борбата между тежненията на поета и тежненията на учения. Тежко е да бждешъ дволика душа. За единнитѣ души, родени съ еднородни тежнения, животътъ е приятна статичность, за другитѣ, съ Янусови глави, той е мжчителна динамичность. И Асѣнь Златаровъ не вадважъ — пакъ въ часове на приятелски разговори — е разкривалъ предъ мене мжката отъ своята сждба. Ала тъкмо съ неговото раздвоение азъ съмъ се опитвалъ да го утѣша. То е присжщо само на изключителната единица, въ която се повтаря онова, което е въ битието: антагонизмътъ на противоположнитѣ начала, благодарение на който то твори. Има една точка на изравняване, на мистиченъ покой, въ която противоположноститѣ изчезватъ и тя е творческото постижение: въ живота на битието или на изключителната единица. Както за битието, тъй и за изключителната единица може да се приложи древната формула на Хераклита: единното противоположно въ себе си. Моятъ приятель е намѣрилъ вече тази конвергираща точка съ своето творческо дѣло като ученъ. Никой не може да каже дали ще я намѣри и съ поезията си.

Но най-важното не съмъ казалъ още. То е тежката сждба да бждешъ символенъ случай въ културната история на единъ народъ. Съ своя стремежъ къмъ широта и глжбина на знанието и изтънченость въ проявитѣ на емоционалното Асѣнь Златаровъ се явява като най-характеренъ изразитель на онази тенденция, която сега се заражда, но която тепърва ще легне въ основитѣ на културния ни животъ, останалъ надире, имащъ да догонва културния животъ на други народи. И именно защото е най-характеренъ изразитель на тази бждеща тенденция, моятъ приятелъ бива ненавижданъ отъ мнозина. Това е съпротивата на инертностьта, предъ която Асѣнь Златаровъ се възправя като стръмнина, по която тя чувствува, че трѣбва да се въземе, но не смѣе да стори това, защото нѣма още нуждитѣ сили.

Асѣнь Златаровъ е човѣкъ отъ бждещето и неговото име е единъ лозунгъ, едно знаме. Това, разбира се, той може да бжде за ония, които не мислятъ, че лозунги могатъ да се даватъ, а знамена да се носятъ само отъ хората на политическата дейность. Тѣхъ ние нѣмаме предвидъ — тѣ сж хората на миналото, на отминуващето ги настояще. Заражда се и у насъ, въ срѣдата на младежьта, едно течение, което вижда изхода отъ Египетския плѣнъ на българското плѣме въ домогването му за по-голѣми културни ценности, и то е, което ще знае да оцени хора като Асѣнь Златаровъ. Вѣрата въ политическитѣ лозунги, въ политическитѣ знамена започва да отстжпва мѣсто на вѣрата въ културностьта и това спонтанно раздвижване, което рано или късно ще се разрастне до едно ново българско възраждане, ще брои въ редоветѣ на своитѣ ранни подвижници и моя приятель. Една отъ първитѣ негови лѣстовици е Асѣнь Златаровъ — единъ отъ предвестницитѣ на българската културна пролеть.

К. Гължбовъ.

Печатница Ив. Г. Игнатовъ & Синове — София, ул. Г. Самуилъ, 81. — Телефонъ 2161.